

Sprawozdanie

Komisji gminnej o petycji rady powiatowej w Tarnobrzegu w sprawie wydania ustawy ustanawiającej wspólny budżet dla gmin i obszarów dworskich celem pokrycia kosztów wykonywania poruczonego zakresu działania gminy.

Wysoki Sejmie!

Rada powiatowa w Tarnobrzegu uchwaliła na posiedzeniu z dnia 17. lipca 1901 wnieść petycję do Wysokiego Sejmu o wydanie ustawy zaprowadzającej wspólny budżet dla gmin i obszarów dworskich w sprawach poruczonego zakresu działania, przez Zwierzchności gminne wykonywanych. W petycji wniesionej w wykonaniu tej uchwały uzasadnia Wydział powiatowy ten postulat przytoczeniem szeregu spraw administracyjnych, które Zwierzchności gminne wykonywują w interesie ogólnie państwowym i krajowym, a przez to samo także w interesie obszaru dworskiego, których koszta obciążają wyłącznie budżety gmin wiejskich i powołuje się na tę okoliczność, że skoro pewne czynności i świadczenia gminy mogą wychodzić na korzyść obszarów dworskich, to i obszary powinny przy odpowiednim rozkładzie przyczyniać się do ponoszenia tych kosztów, do czego za wzór posłużyć może sposób rozkładania wydatków miejscowego budżetu szkolnego lub zarządu drogowego.

Jakkolwiek petycja wychodząca z jednego tylko powiatu, której żądanie odnosi się do zaprowadzenia nowych urządzeń nie w tym jednym właśnie powiecie, ale w całym kraju i to w kwestyi tak głęboko sięgającej w całość ustroju stosunków administracyjnych, nie może być podstawą do daleko sięgających rozstrząsań, zwłaszcza wśród krótkiej i dobiegającej do końca sesji sejmowej, komisya gminna nie waha się jednakowoż stwierdzić, że żądanie zawarte w tej petycji, a wyrażone w tym kierunku, aby obszar dworski przyczyniał się do ponoszenia kosztów spełniania czynności i zadań, mających charakter zadań ogólnie-administracyjnych a wykonywanych w miejscowym zakresie dotąd wyłącznie przez Zwierzchności gminne i na koszt gmin wiejskich, jest słusznem i usprawiedliwionem.

Zaznaczyć dalej wypada, że postulat tej petycji tembardziej jest uzasadniony, że nie zmierza do tego, aby obszar ponosił wspólnie z gminą wiejską wszystkie koszta wydatków budżetowych gminy, których znaczna część ma swe źródło w sprawach czysto komunalnej natury i odnosi się do potrzeb miejscowego gminnego związku, lecz żąda, iżby obszar dworski uczestniczył tylko w ponoszeniu

kosztów tych czynności, które mają znaczenie administracyi publicznej, odnoszą się zarówno do obszaru dworskiego jak do gminy, a które dzisiejszą nomenklaturą ustawową objęte są mianem t. zw. „poruczonego zakresu działania“. Już ten sam moment nadaje petycyi Rady powiatowej w Tarnobrzegu szczególne znaczenie, albowiem stawia postulat co do rozkładu kosztów między gminy i obszary dworskie na gruncie tych samych dążeń i przewodnich myśli, które zawarte były we wnioskach przez cały szereg lat ponawianych w Sejmie w sprawie reformy gminnej.

Uznając zasadniczo za słuszne i sprawiedliwe żądanie petycyi w tym kierunku, zauważyć z drugiej strony należy, że słabą stroną tej petycyi jest myśl ustanowienia wspólnego budżetu dla jednej tylko gminy i jednego obszaru dworskiego, a zgoła mylne zapatrywanie, jakoby rzecz dała się załatwić tymczasowo, bez poruszenia całej kwestyi organizacyi gminnej i zasadniczych podstaw, na których się ona opiera. Petycyja przedstawia sprawę, jako nagłą, wychodząc z założenia, że przez równomierny rozkład kosztów poruczonego zakresu działania między gminy wiejskie i obszary dworskie, gminy wiejskie doznałyby ulgi bez krzywdy dla obszarów dworskich i że ten sposób załatwienia sprawy wyprzedzić winien inne sposoby nadania gminie nowej organizacyi politycznej, w szczególności kwestyę połączenia obszarów dworskich z gminami, która według brzmienia petycyi „potrzebuje jeszcze wytrawniejszego i wszechstronnego zbadania“.

Podstawą obecnego ustawodawstwa gminnego jest, jak to już tylekrotnie w sprawozdaniach komisji gminnej wykazaniem było, teoretyczny i sztuczny podział zakresu działania gminy na „własny“ i „poruczony“, który w rzeczywistości niczem usprawiedliwić się nie da. Jeżeli jedna i ta sama czynność Zwierzchności gminnej należy i do własnego i do poruczonego zakresu działania, albo jeżeli pierwsze stadium pewnej czynności do jednego zakresu działania, a dalsze stadium tej samej czynności należy do drugiego zakresu działania, (jeżeli n. p. wydanie pewnych zarządzeń należy do własnego zakresu, a wykonanie tych samych zarządzeń do poruczonego zakresu działania gminy) natenczas nie ma żadnych podstaw do pociągnięcia granicy między jednym a drugim zakresem działania i określenia, gdzie się jeden zakres kończy a drugi zaczyna. Skoro obecnie takie wątpliwości istnieją i na każdym kroku zachodzą najsprzeczniejsze wypadki, gdyż praktyka władz i interpretacya w poszczególnych sprawach jest ciągle zmienną, chociaż ten podział na dwa zakresy działania ma teoretyczne znaczenie i nikomu wśród danych stosunków nie zależy na pociągnięciu jakiej takiej ściślejszej granicy, gdzie władze wyższe autonomiczne i rządowe sobie wzajemnie ustępują, lub w razie wątpliwej kompetencji w porozumieniu działają — to w chwili gdyby na jaki fundusz publiczny lub na osoby trzecie miało się nałożyć ustawowy obowiązek ponoszenia pro rata parte kosztów sprawowania poruczonego zakresu działania, tysiączne trudności i wątpliwości wystąpiłyby odrazu i sporom nie byłoby końca, bo każdy zażąda ścisłego oznaczenia granicy między jednym a drugim zakresem działania, aby wiedział, które to są te czynności, za które ma ponosić pieniężne świadczenia, a tej granicy na mocy dzisiejszego ustawodawstwa pociągnąć niepodobna.

Dlatego ze stanowiska prawnego bez zmiany ustawy gminnej w tym kierunku złemu zapobiedz się nie da.

Ze stanowiska praktycznego zaznaczyć należy, że przypuszczenie, jakoby wskutek ustanowienia wspólnego budżetu dla jednej gminy i najbliższego obszaru dworskiego w celu pokrycia kosztów poruczonego zakresu działania wyniknęły dla gminy wiejskiej znaczne korzyści i ulgi w porównaniu do obecnie ponoszonych ciężarów może okazać się płonnem. W razie takiego połączenia zaczęłyby władze powiatowe wywierać większy nacisk na gminę o lepsze i dokładniejsze wykonywanie zadań i obowiązków które ustawy administracyjne na gminę nakładają. Zadania te

obecnie nie są wykonywane, słaba i drobna jednostka gminna ma wprawdzie aż nadto ciężaru i trudności z powodu poruczonego zakresu działania, ale faktycznie oprócz współdziałania w pewnych formalnościach spełniania pomocniczych czynności biurowych, cały zakres obowiązków administracyi lokalnej, których wykonanie ustawy na gminę nakładają, pozostaje niewykonany, albo bardzo niedostatecznie wykonywany. Władze przełożone tolerują ten stan rzeczy, widząc zbyt szczupłe środki materyalne gminy wiejskiej. Z chwilą gdy nastąpi takie połączenie, władze powiatowe zaczną tem usilniej nalegać na lepsze wykonanie tych zadań i obowiązków, a ponieważ zadania te są już dzisiaj bardzo liczne i ciągle się mnożą i powiększają wskutek powstawania nowych ustaw i ustawicznego rozszerzania zakresu czynności administracyi publicznej, zachodzić może obawa, że te koszta, które gminy dziś na ten cel ponoszą, po doliczeniu do ich sumy równomiernej kwoty, opłacanej przez obszar dworski, nie tylko nie wystarczą ale się okażą o wiele za małe i że nastąpi z tego tylko ten skutek, że zamiast ulgi, gminy jeszcze większe ciężary ponosić będą.

Wobec stosunków danego położenia pozostają dwie drogi 1. albo pociągnąć kilka gmin i kilka obszarów dworskich do ponoszenia wspólnego ciężaru poruczonego zakresu działania a pozostawić gminom wiejskim ich naturalny zakres działania w sprawach czysto komunalnych tudzież ich odrębność i samodzielność; 2. albo wejść w ustawodawstwo na tę drogę, której posłowie włościańscy w przemówieniach swych w ostatnich latach się domagali, kiedy we właściwy sobie obrazowy sposób mówienia tę rzecz przedstawiali: „niech rząd zabierze sobie ten poruczony zakres działania, niech gminom ujmie tego ciężaru i kłopotu i niech przeniesie to na swe własne organa“.

Ponieważ sprawa ta stoi w związku z całym szeregiem wniosków i petycyi, przekazanych już Wydziałowi krajowemu do zbadania, przeto komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy;

Petycyę Rady powiatowej w Tarnobrzegu L. S. 562 w sprawie wspólnego ponoszenia kosztów poruczonego zakresu działania przez gminy wiejskie i obszary dworskie przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.

Za Przewodniczącego:
Stan. Stadnicki.

Sprawozdawca:
Górski.

